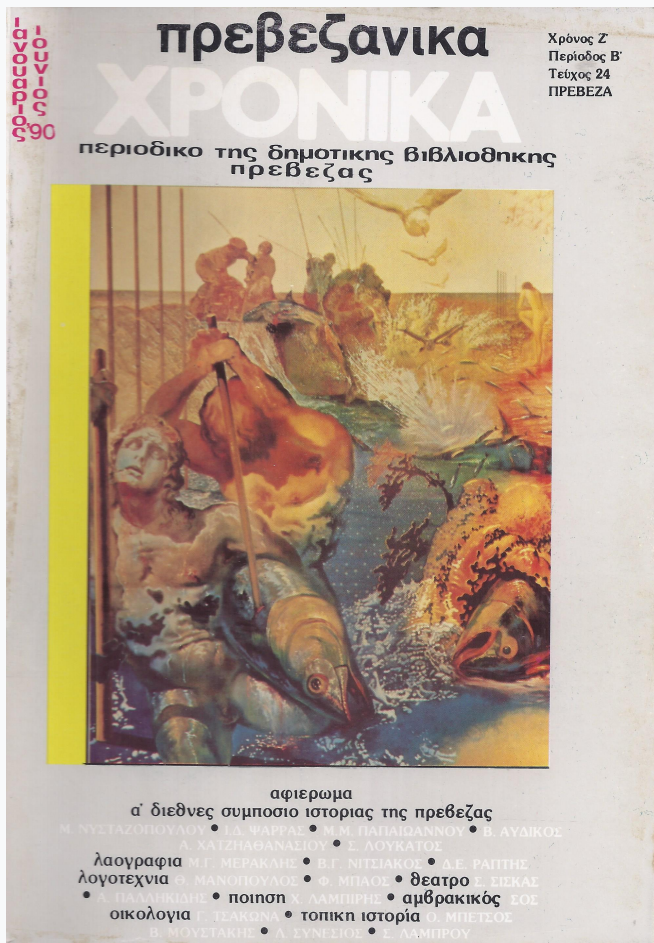

Πρεβεζάνικα Χρονικά

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 23ο (Δεκέμβριος 1989-Ιούνιος 1990)

Σημειώσεις για το ερασιτεχνικό θέατρο με
αφορμή μια νέα ερασιτεχνική θεατρική
προσπάθεια στην Πρέβεζα

Άγγελος Παληκίδης

doi: [10.12681/prch.41428](https://doi.org/10.12681/prch.41428)

Copyright © 2025, Άγγελος Παληκίδης

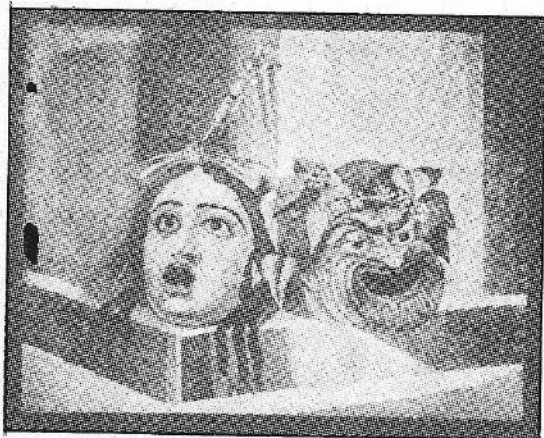
Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παληκίδης Α. (2025). Σημειώσεις για το ερασιτεχνικό θέατρο με αφορμή μια νέα ερασιτεχνική θεατρική προσπάθεια στην Πρέβεζα. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, 120-123. <https://doi.org/10.12681/prch.41428>

Άγγελου Παλγκίδη

Σημειώσεις για το ερασιτεχνικό θέατρο με αφορμή μια νέα ερασιτεχνική θεατρική προσπάθεια στην Πρέβεζα

«Δεν κάνουμε θέατρο για το θέατρο. Κάνουμε θέατρο για να πλουτίσουμε τους εαυτούς μας, το κοινό που μας παρακολουθεί κι όλοι μαζί να βοηθήσουμε να δημιουργηθεί ένας πλατύς, υυχικά πλούσιος και ακέραιος πολιτισμός στον τόπο μας.»

(Κάρολος Κουν)

Είναι εξαιρετικά δύσκολο για μένα να κάνω μια κριτική αποτίμηση της κατάστασης, στην οποία βρίσκεται το ερασιτεχνικό θέατρο σήμερα στον τόπο μας. Η αναφορά και ανάλυση ενός καλλιτεχνικού χώρου με συγκεκριμένα όρια και πολλαπλές διαφοροποιήσεις στην εσωτερική του υφή, είναι αδύνατο να γίνει με βάση ασφαλή δεδομένα.

Το ερασιτεχνικό θέατρο δεν έχει στεγανά ούτε ευδοκιμεί σε συγκεκριμένους χώρους. Εμφανίζεται στο χωριό ή την πόλη, στο σχολείο, τα πανεπιστήμια, σε εργασιακούς χώρους και κοινωνικές ή ηλιακές ομάδες. Εκφράζει τις περισσότερες φορές την ανάγκη για μια πιο ουσιαστική συμμετοχή του απλού κυρίως κόσμου στα πολιτιστικά πράγματα του τόπου μας. Πολλές φορές η πολιτιστική αυτή δημιουργία είναι σταθερά υποκινούμενη από κρατικούς φορείς. Δεν θα εξετάσουμε βέβαια εδώ τις ξεχωριστές περιπτώσεις εμφάνισης του ερασιτεχνικού θεάτρου. Θα το εκλάβουμε αποκλειστικά όχι μόνο ως «πολιτιστική συμμετοχή» και περιστασιακή ενασχόληση με την κουλτούρα, αλλά κυρίως ως εγγενής ανάγκη για έκφραση και εξωτερίκευση του ψυχικού δυναμισμού και των κοινωνικών παρορμήσεων κάποιων ανθρώπων που συνειδητά επιλέγουν το θέατρο εγκαταλείποντας τον κατεστημένο «ορθολογισμό» της καθημερινής ζωής. Θα ήταν λάθος να εκληφθούν οι συλλογισμοί που θα ακολουθήσουν ως θεωρητικός, χωρίς πραγματική βάση, σχεδιασμός θέσεων για το θέατρο. Θα ήθελα να επισημάνω ότι η βάση αυτής της μελέτης είναι αποκλειστικά εμπειρική. Το κείμενο δεν θα είχε καν γραφεί, αν δεν αποτελούσε έμμεσα αλλά με σαφήνεια μια έκφραση τιμητική απέναντι στην ταπεινή θυσία και την μετέωρη αλλά συνειδητή δυναμική μερικών ανθρώπων που αποφάσισαν, για πρώτη φορά οι περισσότεροι, να ασχοληθούν με το θέατρο σε μια πόλη με ελάχιστο και αμφισβητούμενο θεατρικό παρελθόν.

Είμαι από αυτούς, τους ελάχιστους, που πιστεύουν ότι το ερασιτεχνικό θέατρο δεν είναι ούτε πρέπει να είναι κακέκτυπο του επαγγελματικού θεάτρου. Το ερασιτεχνικό θέατρο δεν ακολουθεί μια παράλληλη οδό, ούτε βέβαια αποτελεί ουραγό της ανόδου ή της φθίνουσας των επαγγελματιών. Είναι αναμφίβολα εξαιρετικά δύσκολο να κατανοήσουμε τέτοιες διαφορές και να οριοθετήσουμε ξεχωριστούς χώρους, όταν αναφερόμαστε στο ίδιο αντικείμενο, σε έναν ενιαίο καλλιτεχνικό χώρο. Η διαφορά του ερασιτεχνικού και του επαγγελματικού θεάτρου δεν καταδεικνύεται μόνο από τον τύπο της απασχόλησης. Κάτω από την επιφάνεια υπάρχουν ουσιώδεις διαφορές στην αντίληψη, την δομή και την λειτουργία των δύο τύπων θεάτρου, που καθιστούν το ερασιτεχνικό σε πολλές περιπτώσεις, πιο δημιουργικό και πιο ελπιδοφόρο για το μέλλον απ' ό,τι το επαγγελματικό. Θα επιχειρήσουμε εδώ να εντοπίσουμε ορισμένα από τα στοιχεία αυτής της ξεχωριστής θεατρικής έκφρασης:

— Ο ερασιτέχνης σπάνια ορίζει αυστηρά την χρονική περίοδο επεξεργασίας του έργου του. Απαλλαγμένος από το άγχος του βιοπορισμού και αδιάφορος να ενταχθεί σε αυτό που ονομάζουμε «θεατρική SEASON», ενδιαφέρεται ίσως περισσότερο για την καθημερινή τριβή του με την θεατρική πράξη, παρά με την έκθεσή του στην κοινή γνώμη.

— Σπάνια στόχος ενός ερασιτεχνικού διάσου είναι η εμπορική επιτυχία. Το κείμενο επιλέγεται πάντα με γνώμονα το ενδιαφέρον που θα προκαλέσει στο σύνολο των μελών του διάσου. Κανείς ερασιτέχνης δεν δουλεύει σ' ένα κείμενο που τον αφήνει αδιάφορο. Πιστεύει στην μεταδοτικότητα του έργου του απέναντι στο κοινό, γιατί εντάσσεται και αναπνέει μέσα σ' αυτό.

— Νιώθει συνεπώς την ασφάλεια ότι αυτό που κατάφερε να συγκινήσει τον ίδιο, θα προκαλέσει και στο κοινό του την γνήσια συγκίνηση. Σ' αυτή τη βάση είναι αδιανόητο για έναν ερασιτέχνη να εκχυδαΐσει, να προσβάλλει την αισθητική της θεατρικής πράξης, να προκαλέσει εκβιαστικά το γέλιο ή την συγκίνηση για να επιβάλλει την ύπαρξή του.

— Μ' αυτή την λογική είναι αδύνατο σε ένα ώριμα δομημένο ερασιτεχνικό θέατρο να κατασκευάζονται «μεγάλα ονόματα». Κανένας θεατής δεν παρακολουθεί τον «Χ» γνωστό ηθοποιό. Αντίθετα, αυτό συμβαίνει κατά κανόνα στο επαγγελματικό θέατρο. Ονόματα γνωστά από τον κινηματογράφο και κυρίως από την τηλεόραση αποτελούν το σημαντικότερο διαφημιστικό μέσο για την προσέλευση θεατών. Πολλές φορές δεν ενδιαφέρει καν ο τίτλος του έργου και η ομαδικότητα της θεατρικής δουλειάς είναι χαμένη υπόθεση.

Όλα αυτά δεν αναφέρθηκαν βέβαια για να εξάρουν την ανωτερότητα του ερασιτεχνισμού σε σχέση με τον επαγγελματισμό. Είναι όμως αναγκαία για να τονίσουμε την διαφορετικότητά του, να υπογραμμίσουμε τα όρια ενός ιδιαίτερου μικροχώρου στην θεατρική δημιουργία. Είναι πιστεύω σημαντικό λάθος να θεωρούμε την ερασιτεχνική δημιουργία ως ενασχόληση μη επαγγελματιών και, κατά συνέπεια, ως κακέκτυπη προσπάθεια μίμησης του καλλιτεχνικού χώρου από ανθρώπους χωρίς ιδιαίτερο ταλέντο και τεχνικές γνώσεις. Οι απομιμήσεις ούτε ως ποιοτική παρουσία μπορούν να νοη-

δούν, ούτε κυρίως ως πηγαία έκφραση δημιουργικών ενστικτών. Ο ερασιτέχνης έχει την ικανότητα να αναπληρώνει τις τεχνικές του αδυναμίες με τις ψυχικές του δυνάμεις. Αναμοχλεύει ακατάπαυστα τον πλούσιο εσωτερικό του κόσμο για να δανειστεί τα στοιχεία εκείνα που του είναι απαραίτητα για να σκιαγραφήσει το πορτραίτο του ρόλου του. Η ερασιτεχνική σκηνοθεσία έχει ακριβώς αυτή την υποχρέωση: να υποβοηθήσει τον ηθοποιό να εκμαιεύσει με ειλικρίνεια από την ψυχή του τα χαρακτηριστικά εκείνα που είναι αναγκαία για να διαμορφώσει την σκηνική του παρουσία.

Δυστυχώς, τα τελευταία χρόνια ένα μεγάλο μέρος των ερασιτεχνικών διάσων ακολούθησε την πάροδο της απομίμησης. Περιστασιακά άνεργοι ηθοποιοί της πρωτεύουσας που εμφανίστηκαν αυτόκλητα και ως σκηνοθέτες, χάρισαν «τα φώτα» τους σε ερασιτεχνικές ομάδες στην επαρχία μετατρέποντάς τες σε μικρογραφίες των επαγγελματιών τους χώρων. Η ποιότητα και κυρίως η γνησιότητα της θεατρικής δημιουργίας αυτών των ομάδων αμφισβητήθηκε έντονα στην ουσία της. Εκεί που το κοινό δεν αρκούταν να θαυμάσει τους συγγενείς ή τους γνωστούς του σε πρωτόγνωρες γι' αυτούς φωτογυνημένες κοινωνικές καταστάσεις, η ερασιτεχνική θεατρική πράξη αποτελούσε πεδίο αυτοπροβολής του επαγγελματία ηθοποιού - σκηνοθέτη.

Η χειρότερη όμως επίπτωση αυτού του φαινομένου παρουσιάστηκε στον ευαίσθητο χώρο των εσωτερικών σχέσεων του ερασιτεχνικού διάσου. Δεν είναι παράλογο να αναφέρω εδώ ότι η ταξική - ας μου επιτραπεί η εμφιατική χρήση του μαρξιστικού αυτού όρου - διαστρωμάτωση του επαγγελματικού χώρου μεταφέρθηκε αυτούσια στον ερασιτεχνικό. Εδώ, των θεατρικών ρόλων προηγούνται αυστηρά καθορισμένοι κοινωνικοί ρόλοι. Στην κορυφή της ιεραρχίας είναι ανεβασμένος ο ηθοποιός σκηνοθέτης. Εμφανίζεται ως πλήρης εμπειριών. Αποτελεί αυθεντία. Η παρουσία του δεν χωρά αμφισβήτηση, δεν επιτρέπει τον ουσιαστικό διάλογο. Κάθε διαφωνία εκλαμβάνεται ως αλαζονική στάση. Η ιεραχία διαβαθμίζεται και στο επίπεδο των ερασιτεχνών ηθοποιών, όπου ο διαχωρισμός γίνεται σε πρωταγωνιστές και κομπάρσους. Φυσικό επακόλουθο αντιδικιών, φατριακών τάσεων και συνεχώς συγκρουόμενων κυκλωμάτων. Είναι σαφές ότι οι τάσεις αυτές αποτελούν πιστή προβολή σε ερασιτεχνικό επίπεδο του σκοτεινού παρασκηνίου των επαγγελματιών διάσων.

Δεν μπορούμε εδώ παρά να αντιγράψουμε μια παράγραφο από την επιστολή του Αουγουστ Στρίντμπεργκ προς μια ηθοποιό του στις αρχές του αιώνα: «Η συνεννόηση και οι καλές σχέσεις ανάμεσα στους καλλιτέχνες είναι το πνεύμα του θεάτρου. Αν υπάρχουν κρυφά μίσση, μεταδίδονται, αλλοιώνουν την ατμόσφαιρα.»

Μέσα από αυτές τις διαπιστώσεις αρχίζει, πιστεύω να διασαφηνίζεται η δυνατότητα μιας υγιούς ερασιτεχνικής δημιουργίας. Πριν αναφερθούμε στις αρχές και τα όρια της πρέπει να ξεκαθαρίσουμε το εξής: η φυιογνωμία, ο δυναμισμός και η δραστηριοποίηση των ικανοτήτων μιας ερασιτεχνικής ομάδας εξαρτάται πρώτα απ' όλα από την ιδεολογία, τις κοινωνικές αντιλήψεις και το ψυχολογικό υπόβαθρο των μελών της. Η καλλιτεχνική δράση δεν είναι ποτέ απρόσωπη. Η προσωπικότητα του ηθοποιού είναι κυρίαρχη στη θεατρική πράξη, η ψυχολογική αναζήτηση είναι προϋπόθεση της δημιουργίας. Ο μικρόκοσμος του θεάτρου δεν είναι εδώ τίποτε άλλο από μια σύνθεση

της κοινωνικής και ατομικής μας ιδιοσυγκρασίας. Προβάλλει ίσως την αγωνιώδη αναζήτηση της αλήθειας του εαυτού μας και του περιβάλλοντος χώρου μας. Είναι αλήθεια, θα έλεγα, μια συνεχής υπερέκταση ψυχολογικών αντικειμένων, μια εξερεύνηση των ανθρώπινων σχέσεων, μια διατύπωση πολιτικών και κοινωνικών προβληματισμών. Θα ήταν υπεκφυγή να πιστέψουμε ότι ο ηθοποιός εγκαταλείπει τον κοινωνικό του μανδύα, όταν παρουσιάζεται στη σκηνή.

Ένας μείζων παράγοντας διαμόρφωσης του χαρακτήρα του ερασιτεχνικού διάσου είναι ο τοπικός - γεωγραφικός. Η ταυτότητα των καθημερινών σχέσεων και η ιδιαιτερότητα της κοινωνικής εμπειρίας μεταφέρεται κατά κανόνα στον κόσμο του θεάτρου. Το κοινωνικό πεδίο αποτελεί συνεχές σημείο αναφοράς και προβάλλεται ανάγλυφο στο φόντο της θεατρικής πράξης. Είναι ανεπίτρεπτο να ισοπεδώνουμε τις τοπικές ιδιαιτερότητες στο βωμό της εθνικής εξομοίωσης. Η μορφολογία και η υφή της ερασιτεχνικής δημιουργίας διατυπώνεται πρωταρχικά από τα κοινωνικά δεδομένα. Οι καταπιεστικοί μηχανισμοί της επαρχιακής κοινωνίας δίνουν πολλές φορές την ένταση και τον ρυθμό στους ηθοποιούς που θα κατορθώσουν να ξεπεράσουν και να χειραγωγήσουν αυτούς τους μηχανισμούς. Αυτό είναι άλλωστε και το ζητούμενο: ο πλούτος των κοινωνικών εμπειριών να επιστραφεί μεταμορφωμένος και καλλιτεχνικά επεξεργασμένος στους θεατές.

Τελειώνοντας θα ήθελα να επισημάνω ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση έχει χρέος να ενισχύει με κάθε τρόπο, χωρίς όμως να επεμβαίνει, την ερασιτεχνική δημιουργία, γιατί είναι πάνω απ' όλα εγγενής πολιτιστική δραστηριότητα. Διαμορφώνεται από απλούς πολίτες και έχει τη δυνατότητα να ενσωματώσει πλήθος κόσμου, σε αντίθεση με περιοδούντες επαγγελματικές ομάδες που εμφανίζονται και εξαφανίζονται. Ο πολιτισμός είναι πρώτιστα αποτέλεσμα της ανάγκης για έκφραση. Μιας ανάγκης που δεν γνωρίζει όρια και ταυτότητες...

Στην Θεατρική Σκηνή Πρέβεζας

